

Egy tanár-diák beszélgetés emlékére...

Archív interjúrészlet dr. Somkuti Elemér professzorral – 1978

Ebben az évben ünnepelhetjük születése 100. évfordulóját Somkuti Elemér professornak, akinek szakmai munkásságáról, életútjáról az októberi lapszámban jelent meg emlékező, összefoglaló cikkanyag. Egy 100 éves évforduló jó alkalom arra, hogy nagyobb figyelmet szenteljünk olyan embertársainknak, akik már nincsen közöttünk, és akik szakmánknak erkölcsi, pedagógiai és tudományos szempontból is meghatározó személyiségei voltak. Mielőtt 1978-ban átvettem a diplomámat, tiszteletem jeleként készítettem vele egy interjút (magnófelvételt), mely tartalmának épen megmaradt részét (sajnos a felvétel megsérült) most közkinccsé teszem. Remélem, hogy őszinte gondolatait, melyek közül sok ma is aktuális, volt tanítványai és pályatársai számára a professzor úr visszafogott, nehezen megnyíló, ennek ellenére sokszínű személyiségét tágabb megvilágításba helyezik.

Tisztelettel köszöntöm dr. Somkuti Elemér professzor urat, az Üzemgazdaságtani Tanszék vezetőjét, és kérem, legyen kedves életéről, pályafutásáról néhány gondolatot megosztani velünk. Tehát Professzor úr, milyen indítékok késztették Önt arra, hogy az egyetem hallgatója legyen?

Mindenekelőtt szeretném megköszönni a figyelmet, és azt, hogy a jövő számára néhány gondolatot elmondhatok.

Kezdjük talán azzal, hogy az évszázad első harmadában, 1923-ban születtem, és most, amikor beszélgetünk, az utolsó harmadában vagyunk. Előttünk egy olyan időszak áll, ami minőségileg és mennyiségileg is sok újat hoz, sok problémát vet föl, gondolkodásunkban, érzésvilágunkban, emberi magatartásunkban új vonásokat juttat érvényre.

Bizonyos értelemben mindazokat a fiatal emberek számára fontos, lényeges, koncepciózus problémákat, amelyek az én fiatalságom időszakában érvényesek voltak, megkérdőjelezi, hiszen számos olyan kérdés és probléma, ami a fiatalságom idején lényeges volt, ma már csak mint történelmi érdekesség jöhet számba.

Ezért többet kell mondanom arról, hogy mi indított erre az egyetemre, mint amit egy ma ide bekerült hallgató elmondhatna a maga életéről.

Kezdeném azzal, hogy első lényeges, az életemet befolyásoló és az egyetemi pályafutásomat is megalapozó lehetőség se személyemnek, se családomnak, se közvetlen környezetemnek nem volt köszönhető.

Hanem inkább azoknak a háborús és ezzel kapcsolatos politikai eseményeknek, amelyek az akkori Magyarország határait a müncheni szerződés következtében bővítve, több erdőmérnök

szükséglettel fémjelezték az akkori időszakot.

Így nyílt lehetőség arra, hogy ún. szegény sorsú hallgatóként többen beiratkozhasanak az egyetemre. Ezek sorában voltam én is. 150-en iratkozhatunk be az akkori József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Erdőmérnöki Karára ide Sopronba, 1941-ben.

Az alapvonása ennek a lehetőségnek számomra az volt, hogy kiemelkedjek azokból a nehéz és megalázó életkörülményekből, amikben általában a szegény sorsúak szülei az életüket végiggürcölték, abból a tudatosan tudatlan állapotban tartott helyzetből, ami minden fogékonyabb fiatalat ösztönzött arra, hogy megismerje a világot, megismerje a problémákat, megismerje az ok mellett az okozatot, tehát hogy művelődjek.

Hogy az erdőmérnöki pálya szépségei és az ezzel kapcsolatos mérnöki teendők lehetőségei csak később tudatosultak bennem, az fakad a származásomból, azokból a körülményekből, ahogyan én egyetemi tanulmányaimat elkezdhettem.

Valahogy úgy lehetne megfogalmazni, hogy az egyetemi évek, melyeket itt töltöttünk, azok lényegében egy megkapaszkodásnak, egy mindenképpen igazunkat, tudásunkat, emberi mivoltunkat igazolni szándékozó erőfeszítésnek voltak a jelei, semmint egy a szakmát szerető, a szakma problémáit ismerő, az erdőért különlegesen lelkesedő ember általi teljesülésének.

Nem voltam egyedül, voltunk kb. 80-an ilyenek, akik ezekben az években egyre tudatosabban fordultunk a szakmai problémák mellett olyan társadalmi és politikai kérdések felé is, amelyek a II. világháború éveitől kezdve inkább általános problémaként jelent-

keztek népünk, társadalmunk minden rétege előtt.

Ez oka részben annak, hogy csak később, akkor, amikor a II. vh. befejeződését követően új társadalom építésére kerülhetett sor, csak akkor jutottunk abba a helyzetbe, hogy szakmai problémáink területére koncentrálnak a figyelmet, és ezen a területen próbáljuk mindazt a hiányt pótolni, amit ezen a téren, a tanulmányi évek ideje alatt nem volt módunkban kellő mélységben el-sajátítani.

Röviden tehát Sopronba érkezésemnek, erdőmérnökké válásomnak kiváltó okai, ellentétben esetleg sok más itt tanító professzortársammal szemben, nem a szakmai ismeretek, hanem a művelt emberré válás igénye volt. Azaz egy olyan társadalmi ösztöné, ami röviden úgy fogalmazható meg, hogy mindazt, amit apámnak, ill. szüleimnek nem volt módjában elérni, mindazt a keserűséget, ami az ő életük, sorsuk osztályrészül jutott, mindazt megváltoztatni, az embereknek megbecsült és igazságos életkörülményeket teremteni.

Mindezek után szeretném megkérdezni professzor urat, hogy az élete a továbbiakban, az egyetem elvégzése után hogyan alakult?

Röviden kezdeném azzal, hogy Sopron 1945. ápr. 1-jén szabadult föl. Én több más hallgatótársammal együtt a városban tartózkodtam. Tanulmányainkat februárban befejeztük, az abszolutóriumot megszereztük, azonban a végső szigorlatoknak, valamint valamennyi vizsgának eredményes letételére már módunk nem nyílt.

Tekintve, hogy szüleinktől távol, anyagi lehetőségekkel nem rendelkezve éltünk, szükségessé vált, hogy ki-kí hazatérjen, és valamilyen munkalehetőséget kerítve összeszedje magát azért, hogy tanulmányait befejezve, majd elhelyezkedve a mérnöki diploma megszerzéséhez foghasson.

Az én sorsom úgy alakult, hogy 1945. április végén, 6 társammal együtt ekhós szekérrel, egy lesántult katonalónak a többbhetes föltáplálása, rendbe hozása után elindultunk keletnek sok-sok menekülttel együtt.

Kikötöttem Miskolcon, ott, ahol szüleim laktak. Elhelyezkedtem június 1-jével a Borsod Megyei Földhivatal Műsza-

ki Osztályán szigorló erdőmérnöként, mint az osztály helyettes vezetője. Ott dolgoztam kb. másfél éven át, amikor is a jó forint megteremtését követően néhány hónappal visszatértem Sopronba.

Tanulmányaimat 1949 áprilisával fejeztem be, és szereztem meg a mérnöki oklevelet. Időközben részt vettem az ifjúsági mozgalomban, a NÉKOSZ Kollégium titkáráként dolgoztam, és szerveztük a szocialista Magyarország ifjúsági mozgalmait. Részt vettem olyan politikai továbbképző tanfolyamokon is, amelyek során megismerkedtünk a marxizmus-leninizmus elméleti alapjaival, vitattuk és megismertük a kommunista világnézet legfontosabb kérdéseit, részt vettünk az iskolák államosításával kapcsolatos politikai harcokban és egyébekben.

Talán én vagyok Magyarországon az egyetlen erdőmérnök, aki a diploma megszerzését követően erdész kerületvezetőként kapott alkalmazást, mégpedig Szolnok megyében. Az annak idején érvényesülő politikai áramlatok közötti ellentétek, a különböző eszmei és egyéb irányzatok közötti harc, sok olyan érdekes és számomra példátlanul tanulságos lehetőséget teremtett, mint pl. azt, hogy a kaszálással kezdhettem el az erdőmérnöki tevékenységet.

Pusztató nevű kis tanyasi épületben kaptam szállást, fűzfából font ágy állt rendelkezésemre, ahol pihenhettem. Reggelente a hátamon ennek a fűzfaonatnak minden kis hajlata megtalálható volt. Kiláttam az utcára, mert a fal megrepedt. Ennek ellenére csemetekertet létesítettem, gőzeke-szántást végeztem, tölgymakkot gyűjtöttem. Falopással kapcsolatos razziaikat tartottam az embereimmel, fatolvajokat fogtam el. Tököt, kukoricát, napraforgómagot részes terményként begyűjtöttem az erdőgazdaság részére, és így tovább. Később 1950-től 1952 végéig Miskolcon erdőrendezőként dolgoztam.

Így kezdődött a szakmai életem, majd ezt követően a Szovjetunióba kerültem 3 éves aspirantúrára, ahol 1955 végén sikeres kandidátusi vizsgát tettem, diplomámat megvédtem az „Erdőfenyő növekedésének és fejlődésének néhány kérdése” témában.

Témavezető professzorom Nyeszterov Valentin Grigorjevics akadémikus, világhírű tudós volt. Amikor panaszkodtam neki, hogy nagyon kevés alkalom nyílik találkozni vele, ugyanis sok kérdésem volna, mert több variációban dolgoztam fel az egyes feladatokra vonatkozó elképzeléseimet, akkor közölte velem, hogy neki viszont elvi

szempontból van egy komoly elképzelése.

Ő úgy véli, hogy a tudósképzésnek a leghasznosabb módszere az, ha a delikvenst vízbe dobják, ha megtanul úszni, kijut a partra, abból ember lesz, ha megfullad, nem kár érte. Ennek ellenére elvégeztem a szükséges tanulmányokat, jóllehet kikerülésemkor egyetlen szót sem tudtam oroszul. Az orosz betűket sem tudtam leírni, de egy fél év múlva már viszonylag folyékonyan beszéltem a nyelvet.

Hazakerülve 1956 februárjától az ERTI igazgatóhelyettesi pozícióját töltöttem be egy éven át, utána pedig a KGST Nemzetközi Állandó Bizottságának Fa- és Cellulózipari Állandó Bizottságának nemzetközi titkáráként tevékenykedtem 1958 őszéig.

Ezt követően Sopronba kerültem az Üzemtani Tanszékre. 1966-ban Budapesten a Faipari Kutatóintézet igazgatói teendőinek ellátására kértek fel. Innét újból Moszkvába vitt az utam, 6 éven át a KGST titkárságán faipari kérdések szakértőjeként tevékenykedtem.

Ismét hazatérve 1975-től másfél éven át a Faipari Kutatóintézet tudományos műszaki tanácsadójaként dolgoztam. Ezt követően pedig ismét a jelenlegi helyemre, az Üzemtani Tanszék vezetőjeként, egyetemi tanárként Sopronba kerültem.

Aki végigtekinti azt az életutat, amit bejártam, az láthatja, hogy van benne kifejezetten olyan szakmai tevékenység, ami az erdővel közvetlen összefüggést mutat.

Vannak azonban benne olyan ismeretszerzési lehetőségek, amelyek egyrészt az erdőgazdálkodás, másrészt a faipari feldolgozás területeit érintően jelentősek, vannak olyanok, amelyek a nemzetközi kapcsolatok, kifejezetten nagyobb távlatokat mutató nemzetközi együttműködési kérdéseket érintenek, és végül olyan, 10 év alatt megszerzett tapasztalatokkal is rendelkezem, amik oktatási, nevelési és szakemberképzési problémákra irányulnak.

Tisztelt Professzor úr, az Üzemtani Tanszék vezetőjeként miben látja a gazdaságtan forradalmi szerepét az erdőgazdálkodásunkban?

Mindenekelőtt szeretném megemlíteni, hogy mind az ágazati, mind a vállalati gazdaságtan egy viszonylag új, tehát rövid időszakra, azaz kevés múltra visszatekintő tudományág.

Ebben a vonatkozásban a két világháború között, ill. akkor, amikor mi egyetemi hallgatók voltunk, még ko-

rántsem oktattak olyan mélységben és értelemben erdészeti gazdaságtani ismereteket, mint amit a jelenleg oklevelet szerzett erdőmérnökeink kapnak.

Ez fakad abból a társadalmi átalakulásból, amin hazánk is keresztülment, nevezetesen, hogy ma szocializmust építünk, szocialista ország Magyarországon. Ebben az országban, mint ahogy valamennyi szocialista ország esetében is, kifejlődtek, megerősödtek azok a vállalati és ágazati gazdaságtani ismeretek, amelyek nélkül ma már a gazdálkodást elképzelni sem lehet.

A politikai gazdaságtan a társadalmi és gazdasági törvények ismeretén túl azokat az összefüggéseket keresi, amelyek révén a nagy társadalmi átalakulás különböző tényezői konkretizálhatók, mérhetőek, elemezhetőek, és amelyek ismeretében maga a nagy társadalmi folyamat, mint ahogy egy ország élete, irányítható.

Az ágazati és a vállalati gazdaságtan feladata tehát az, hogy ebben a törvényszerű folyamatban megkeresse azokat a speciális vonásokat, amelyek egy-egy ágazat területén e törvények megjelenési formáját, érvényesülésének módját mutatják, és felhasználja ezeket az ágazat fejlesztésének optimális irányítására, ill. vitelére.

Az erdészeti és fafeldolgozási ágazat tekintetében elmondható, hogy a mi generációnk, tehát azok, akik a 20-as évek és a 30-as évek elején születtek, nemcsak szemtanúi voltak az ország életében egy óriási társadalmi átalakulás kezdetének, hanem ránk hárult az a feladat is, hogy ennek az ágazati, ill. vállalati gazdaságtannak ágazaton belüli érvényesüléséhez, érvényesítéséhez szükséges feltételeket megteremtjük.

Ily módon minden különösebb büszkeség nélkül elmondható, hogy mindazok az eredmények, amelyek az ágazati és vállalati gazdaságtannak az erdőmérnökképzésben való megjelenésével, megerősödésével, sőt ma már egyik alapvető szükségességével függnek össze, az elmúlt 15–20 év munkájának eredményeként jelentkeztek.

Ezek után szeretném megkérdezni Professzor úrtól, miként látja erdőgazdálkodásunk jelenét és jövőjét?

Nem könnyű kérdés, legyen szabad egy hasonlattal kezdenem. Képzeljünk magunk elé egy téli tájat: befagyott, jéggel borított folyó felszíne, sík, könnyen bejárható mozdulatlan táj.

Most képzeljük magunk elé a tavaszt: egyik hírnöke, hogy megindul a jégzajlás. A korábban mozdulatlan,

nyugalmas táj képe roppant mértékben megváltozik. Szabálytalanul, semmiféle törvényszerűséget nem ismerve jégtáblák torlódnak össze, töredeznek apró darabokra, és megindul egy nagy, erős áradat, ami végül is a folyó vizében, annak zúgásában mutatja nekünk, hogy mégis győzött a tavasz.

Ha most az erdőgazdálkodás jelenét kellene valamilyen formában jellemeznem, akkor valahogy ehhez a hasonlathoz kapcsolódva azt kellene mondanom, hogy a múlt, akár évszázadunk, akár eddigi múltját tekintve is, a mi ágazatunkban sokkal inkább hasonlított egy befagyott, egy megmerevedett, egy olyan jégfelülethez, ahol itt-ott-amott találtunk halászokat, akik kis csákányukkal betörve a jéget, halászgattak.

Gondolok itt azokra a kutatókra, tudósokra, akik nem félve a rideg kör-

nyezettől, nem félve a megfázás, a megpróbáltatás, a megbetegedés veszélyétől, nem félve attól, hogy esetleg ki-nevetik őket, ebben a téli tájban keresték a kibontakozást, keresték a vizet, tehát az utat. Ez volt talán a múlt.

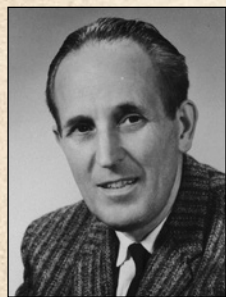
A jelenünk inkább a jégzajlás időszaka, semmint a fölszabadult tavasznak az időszaka, de a folyam útját már semmi sem akadályozza.

Az erdőgazdálkodás, a fafeldolgozás átalakulása a társadalmi-fagazdasági fejlődés üteme miatt hihetetlen módon felgyorsult. Ezt illusztrálni lehetne pl. a világ lélekszámának növekedési ütemével, a középkorban 600 év kellett ahhoz, hogy a lakosság lélekszáma megkétszereződjön, ma 50 év, tehát egy emberöltő sem szükséges hozzá. A fejlődést mutatja az is, hogy nem oly régen szabadultak fel az utolsó gyarmati államok.

Ágazatunkban sem képzelhetők el ma már azok a régi, kerteszkedő módszerek, amelyekkel mi az erdőgazdálkodás jövőjét valamikor álmodtuk. Nincs munkaerő, a gép szükségszerűen átveszi a munkáskézről a feladatokat. Mindez azonban merőben új szervezési, irányítási és ellenőrzési gyakorlatot jelent.

Vállalatainknak, szemben a korábbiakkal, amelyek kifejezetten csak termelési feladatokkal voltak megbízva, ma már teljes körű tevékenységet kell ellátniuk, tehát vállalati politikát kell kidolgozniuk, vállalati fejlesztési koncepciókat kell kialakítaniuk, és saját bevételeikből kell a ráfordításukat fedezniük. (...)

Lejegyezte és közreadja:
Dr. Führer Ernő

Jablanczy Sándor születésének 115. évfordulójára

Jablanczy Sándor 1908. december 1-én született a felvidéki Ipolyságon. Szülei Jablanczy Sándor és Forster Ilona voltak.

Középiskolai tanulmányait (1918–1926) szintén Ipolyságon végezte, majd a trianoni békeszerződés után létrejött Csehszlovákia fővárosában, Prágában, a Műszaki Egyetem Erdőmérnöki Karán szerzett diplomát 1931-ben.

Már tanulmányai során érdeklődést mutatott a jogtudomány iránt, ezért erdészeti tanulmányai után, 1931–1932-ben, a Károly Egyetemen jogi tanulmányokat is folytatott. Ezt követően az első bécsi döntésig a Felvidéken, magántulajdonú erdőgazdálkodóknál erdőtervezési feladatokat látott el, és erdőgazdálkodási munkákban vett részt.

A kötelező sorkatonai szolgálatának letöltését követően, amelynek során kiképezték tartalékos gyalogsági tisztnek, 1936-ban, Pozsonyban jelentkezett az erdőgazdálkodási és erdőtervezési államvizgára.

A volt magyar területek visszacsatolása után először Balasgyarmaton dolgozott mint erdőfelügyelő, majd átkerült Busztyaházára, ahol az erdőgazdálkodás gyakorlati feladatainak ellátására kapott megbízást.

A második világháború viharos éveiben, 1942–1944 között, a Királymezei Erdészet erdőgondnoki beosztásában dolgozott.

A világháború befejezésétől 1948-ig Karád (Somogy vármegye) államosított erdőbirtok irányítójaként tevékenykedett, majd előbb az Esztergomi Erdészeti Szakiskola tanára, később igazgatója lett.

Széleskörű gyakorlati és elméleti ismeretei miatt megbízták a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályának vezetésével, ezt követően az Erdőközpont Tervosztály vezetőjének (1949), majd pedig helyettes vezetőjének (1950) nevezték ki.

Dr. Magyar Pál távozása után, 1951-ben, átvette az Agrártudományi Egyetem Erdőmérnöki Kar Erdőművelési Tanszékének vezetését. Bár az erdészeti szaknyelvet Prágában tanulta, hallgatói szerint ezt előadásain sohasem lehetett érezni.

A tudományos és oktatási munkát mindig is a szíven viselő Jablanczy 1954-ben, erdőművelési témakörben kandidátusi fokozatot szerzett a Magyar Tudományos Akadémián. A kandidátusi értekezésének címe: *A száralóerdő jelentősége Magyarországon*. Az opponensek: *Roth Gyula* és *Haracsi Lajos* professzorok voltak.

Az 1956-os forradalom után ő is, mint oly sok kollégája és tanítványa, külföldre, Kanadába távozott, ahol 1961-ig a Soproni Divízió hallgatóinak az erdőművelés tudományát oktatta. A Brit Kolumbia Egyetemen (University of British Columbia) posztdoktori tanulmányokat folytatott 1958–1960 között, majd 1964-ben ugyanitt PhD fokozatot szerzett.

A Soproni Divízió megszűnése után a Maritime Forest Research Laboratory of the Canadian Forest Service-nél dolgozott mint kutató.

Nyugdíjba vonulása után 1974–1979 között New Brunswick és Nova Scotia tartományok területén lévő, az őslakosok földjeinek, a farm- és koronaföldek ipari társaságok részére történő bérbeadásával kapcsolatos megbízási, illetve erdészek és erdőbirokások részére szaktanácsadási feladatokat vállalt el.

Ars poeticáját talán a legjobban *A Sustainable silviculture: redefining fundamental issues* című tanulmányában (*The Trumpeter, Journal of Ecosophy* Vol. 6. No.2., 1989.) az alábbi mondat foglalja össze: „Az erdőművelés értelemszerűen magában foglalja az erdők kezelésében a fenntarthatóság lényegét is.” Dr. Jablanczy Sándor 1999. március 8-án hunyt el Vancouverben.

Dr. habil. Frank Norbert